

Zeeland geeft glastuinbouw belangrijke rol in Biopark Terneuzen

Onderzoeker Bram van der Maas (links) en Rob van Leeuwen: "We hebben gekeken naar de warmte- en CO₂-behoefte van het cluster, naar de waterhuishouding en naar de vestigingseisen voor een volgende generatie kassen."

Het lijkt erop dat de glastuinbouwlocatie in Zeeland meer ruimte krijgt. Aan de provincie, de gemeente Terneuzen en de omliggende industrie zal het niet liggen. Zij geven de glastuinbouw een hoofdrol in het geplande Biopark Terneuzen. Volgens consultant Rob van Leeuwen hebben veel glastuinders interesse en kunnen de eerste kassen volgend jaar al verrijzen.

TEKST EN BEELD: JAN VAN STAALDUINEN

Er zit schot in de ontwikkeling van een grootschalig, duurzaam glastuinbouwproject in de provincie Zeeland. Nadat de provinciale plannen voor de gemeente Borssele op lokale onwil waren gestrand, werd het vizier gericht op Terneuzen. Rond deze zeehaven zit veel industrie, die

graag meewerkt aan een nuttige bestemming voor restwarmte en CO₂. Begin 2004 startte de haalbaarheidsstudie naar Biopark Terneuzen. Dit mondde in april 2006 uit in een globaal inrichtingsplan voor de glastuinbouw. De sector krijgt 250 ha toegewezen voor netto 165 ha glas.

Biopark

Zeeland Seaports regisseert de ontwikkeling van het Biopark. Daarin acteren naast de nog te ontwikkelen glastuinbouw diverse bedrijven, zoals Yara (kunstmest), Nedalco (alcoholproductie), Cargill (graanverwerking en -overslag), Roosendaal Energy (biodieselproductie), Bio-massa Unie (biovergistingsinstallatie), Dow Chemicals (chemie) en Heros (afvalverwerking en waterzuivering). Het Biopark moet de duurzaamheid van de bestaande, aan de haven gerelateerde industriële bedrijvigheid verbeteren en het gebied aantrekkelijker maken voor nieuwe bedrijven, waaronder de glastuinbouw. Door verschillende bedrijven aan elkaar te koppelen ontstaat een samen-

Vervolg op
pagina 72 >

Zeeland geeft glastuinbouw belangrijke

Vervolg van
pagina 71

hangend en duurzaam geheel, dat zowel milieuwinst oplevert als extra werkgelegenheid biedt.

Ook het voor Zeeland zo belangrijke toerisme wordt niet vergeten. Het glastuinbouwgebied krijgt groene en blauwe flanken en aansluiting op een toeristische fietsroute.

Geen belichting

Volgens tuinbouwconsultant Rob van Leeuwen uit Pijnacker is Biopark Terneuzen een aantrekkelijk vestigingsgebied voor niet-belichtende bedrijven. "Vanwege de beschikbaarheid van restwarmte en CO₂ zijn WKK's niet interessant", zegt hij.

"Belichtende bedrijven kunnen zich daarom beter ergens anders vestigen. Er zijn echter voldoende teelten waar belichting nog geen gemeengoed is, zowel in vruchtgroenten als potplanten. De kavels zijn ruim en variëren van pakweg 10 tot 50 ha. Yara levert in principe genoeg restwarmte voor 165 ha glas. Er komt ook een fabriek voor biodiesel en op termijn een installatie voor biovergisting, waardoor de glastuinbouw op termijn wellicht nog kan groeien. Voor CO₂ zijn naast Yara nog andere leveranciers beschikbaar, zoals Nedalco in Sas van Gent."

Omdat ook Gentse werkzoekenden in de glastuinbouw aan de slag kunnen, investeert de Belgische gemeente mee in een regionale Opleidingskas.

'Ontzorgd telen is het uitgangspunt'

Aan de haalbaarheidsstudie voor Biopark Terneuzen is meegewerkt door diverse kennisinstellingen, zoals het LEI (waardering voor het initiatief in de tuinbouwketens) en de Radboud Universiteit Nijmegen (ontwikkelingsmogelijkheden Biopark en impact op de regio). Wageningen UR Glastuinbouw deed verdiepend onderzoek naar vier deelaspecten.

Onderzoeker Bram van der Maas van Wageningen UR: "We hebben gekeken naar de warmte- en CO₂-behoefte van het cluster, naar de waterhuishouding en naar de vestigingseisen voor een volgende generatie kassen. Over twintig jaar moet het gebied immers nog steeds concurrerend zijn. Ook dan moeten telers er ontzorgd kunnen telen, want dat is het uitgangspunt voor de ontwikkeling."

Vraag en aanbod in beeld

Op grond van diverse teeltcombinaties met bijbehorende dag- en jaarprofielen lijkt de beschikbare hoeveelheid restwarmte toereikend te zijn voor 165 ha glas. Van der Maas: "De piekvraag in de winter is op te vangen met ketels op de bedrijven, die tevens als back-up dienen in geval van storingen. Op vergelijkbare wijze hebben we de vraag naar en het aanbod van CO₂ in beeld gebracht.

Het aanbod van Yara is niet voldoende om de vraag in de zomer te dekken. Daarom kijken we nu of Nedalco dat kan aanvullen. Omdat die CO₂ afkomstig is van een biologisch proces, is een reinigingsstap noodzakelijk. De CO₂ van Yara is afkomstig van aardgas, dat een grondstof is voor de kunstmestproductie. Die is erg zuiver."

Voor de waterhuishouding heeft Wageningen UR de output van afvalwater uit het gebied vergeleken met de verwerkings- en aanbodcapaciteit van Heros. Daaruit kwam naar voren dat de bassins op tuinbouwbedrijven ongeveer zes keer kleiner kunnen zijn dan nodig voor een goede dekkingsgraad, namelijk 500 m³/ha. "In de zomer is er wel een aanvullende bron nodig", stelt de onderzoeker. "Daar zijn verschillende kandidaten voor. Evides kan leidingwater leveren, Heros zou eventueel kunnen investeren in omgekeerde osmose om daarmee een groter volume op het gewenste kwaliteitsniveau te krijgen."

Afvalwaterzuivering

Afvalverwerker Heros in Sluiskil krijgt een spilfunctie in de watervoorziening. Momenteel heeft de afvalwaterzuiveringsinstallatie (AWZI) van het bedrijf overcapaciteit. Een deelstudie van Wageningen UR Glastuinbouw heeft uitgewezen dat de installatie al het afvalwater uit de tuinbouw kan verwerken en dat het teruggeleverde water een groot deel van het jaar in de behoefte kan voorzien.

Vanwege de waterzuivering en teruglevering kunnen de glastuinbouwbedrijven volstaan met relatief kleine bassins, waardoor de telers de percelen intensief kunnen bebouwen.

Vestigingsfactoren

Het LEI heeft onderzocht hoe de sector (telers, toeleveranciers, handel en afzetorganisaties) de plannen voor glastuinbouw in het Biopark waardeert. Er is gesproken met partijen uit de hele keten. Telers zijn lovend over het klimaat, de lichtomstandigheden en de beschikbaarheid van grote kavels. Vanuit logistiek oogpunt vinden ze het gebied echter geïsoleerd liggen.

Van Leeuwen: "Partijen in het kielzog van de glastuinbouw, zoals toeleveringsbedrijven,

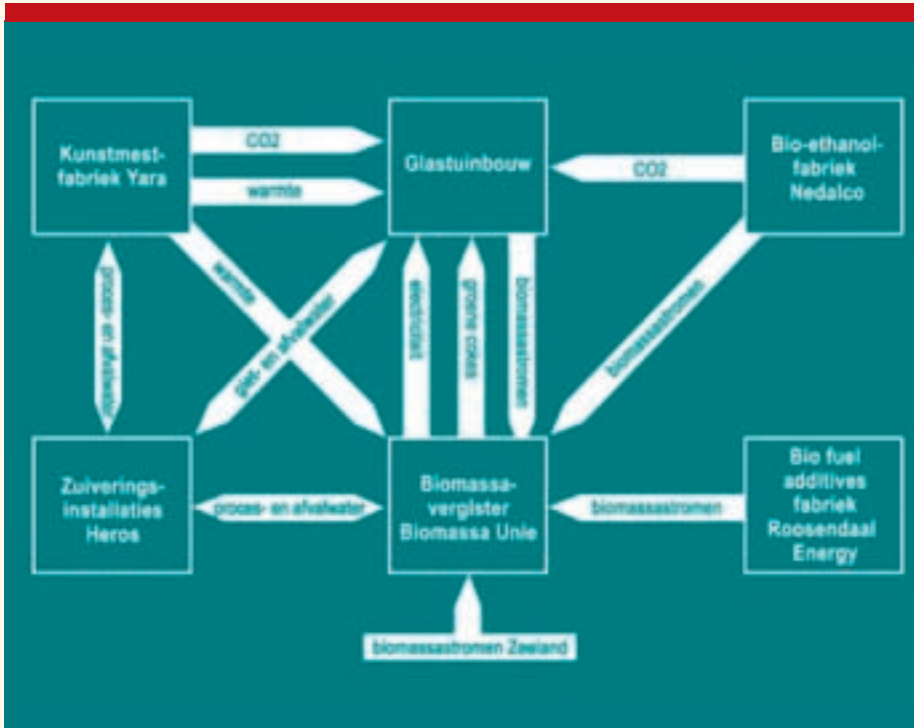
installateurs en onderhoudsbedrijven, denken verschillend over de ligging. De handel ziet er wel perspectief in. Het gebied ligt dicht bij de Mechelse Veilingen en de veiling in Hoogstraten en centraal in de driehoek Ruhrgebied, Parijs, Londen. Het heeft uitstekende weg- en zeeverbindingen. Wanneer de producten lokaal worden gegroepeerd en verpakt, kan de handel direct doorrijden en winst boeken in termen van versheid, afstand en reistijd. Bovendien gaat het gebied deel uitmaken van Agri-Foodpark Zuidwest-Nederland, waarvoor ZLTO zich inzet. Daartoe behoren ook de glasconcentraties in Rilland en Dinteloord/ Steenberghe."

Interesse uit België

Van Leeuwen heeft ook gesproken met representanten van de Belgische glastuinbouw. "Voor Belgische begrippen zijn de grondprijzen en de kavels aan de forse kant, maar is de energie spotgoedkoop", zegt hij. "Ook Belgische telers moeten vooruit. Door het ruimtelijke ordeningsbeleid kunnen zij in eigen land geen kant op. Zowel Nederland als Belgische telers willen zich graag in het Biopark vestigen."

rol in Biopark Terneuzen

Tussen de industrie in het gebied en de glastuinbouw zijn vele koppelingen mogelijk. De meeste zijn al op korte termijn te realiseren.

De consultant stelt dat Zeeland Seaports met verschillende telers serieus in gesprek is. Volgens de prognoses moet de bouw in het tweede kwartaal van 2008 van start gaan, zodat ze in november kunnen planten. Er is al een bedrijf opgericht dat de levering van warmte en CO₂ gaat verzorgen. Dat is Warmco, waarin Zeeland Seaports, Yara en Visser & Smit Hanah participeren. Dit laatste bedrijf gaat de leidingstelsels en aansluitingen aanleggen en heeft ook de OCAP in het Oostland en Westland gerealiseerd.

Masterplan

Momenteel worden de globale plannen en ideeën vertaald in een Masterplan Biopark

Opleidingskas

Vanwege de concrete interesse en de verwachte snelle ontwikkeling van Biopark Terneuzen is het opleiden van gekwalificeerde medewerkers één van de aandachtspunten. De gemeenten Gent en Terneuzen willen in samenwerking met onder andere de Hogeschool Zeeland en ROC Westerschelde in de regio een opleidingskas vestigen voor praktisch tuinbouwonderwijs, zowel regulier als cursorisch. Na voorselectie kunnen geïnteresseerde kandidaten hier eerst een basisopleiding volgen vóór zij op een tuinbouwbedrijf aan de slag gaan.

Terneuzen, gericht op de verdere ontwikkeling van 'bio-based' industrie in het gebied, waarbinnen diverse koppelingen zijn te maken (zie figuur). De initiatiefnemers kijken ook naar de Belgische kant van de kanaalzone, waar een vergelijkbaar initiatief zonder glastuinbouw wordt uitgerold. "Het is geen integraal project, maar Terneuzen en Gent zijn natuurlijk zeer nauw met elkaar verbonden. Om vooruitstrevende internationale bedrijven aan te trekken, moet je elkaar versterken."

Biopark Terneuzen is een ambitieus plan voor integrale gebiedsontwikkeling, waarin industrie en glastuinbouw centraal staan. De industrie voorziet 160 ha kassen van restwarmte en CO₂, wat de milieubelasting vermindert. Het draagvlak voor de plannen is groot en zo'n twintig telers hebben concrete interesse. De vergevorderde plannen voorzien ook in centrale afvalwaterzuivering en een biomassacentrale. Volgend jaar moeten de eerste kassen verrijzen. Er is plaats voor ongeveer tien bedrijven, variërend van 10 tot 40 ha.

SAMENVATTING

Booming.....

Fantastische jaren gaan wij tegemoet. Dat kan niet missen. Laat de wereld maar instorten, ons zal het niet deren. De afgelopen decennia konden we niet anders dan knarsetandend toekijken hoe we links en rechts door allerlei vreemd gevogelte voorbij werden gestreefd.

Het begon met de internet onzin, plotseling werden er miljarden betaald voor halfbakken ideeën. Wazig orerende warhoofden gaven ons de illusie dat hun WWW.Zeebel.nl de redding voor de wereld betekende. Beleggers betaalden grif 100X de winst, of meestal 10X het verlies, als ze maar een aandeeftje mochten meeprikken.

Het cumuleerde in World On Line, een niet functionerende internet provider waarmee onze (toen nog) eigen ABN haar klanten in het pak hielp. Wat een drama. Het was niets, het is niets en het wordt niets.

"Uithuilen en opnieuw beginnen" is het credo van de handelaren in lucht dus zij bedachten een nieuw product. Nu één waar ze wel verstand van hadden, tenminste, dat dachten wij. Ik vermoed dat ze daar zelf ook wel in geloofden.

De nieuwe luchtbel werd Geld. Je kan ook zo leuk goochelen met geld, leningen en risico's. Vooral als je het combineert met computers. Wederom dromde de massa samen om uit de vette winstenruif te happen. Weer fout. Plotseling blijken banken precies dat te zijn wat onze oude nadenkende boeren al honderd jaar terug ontdekten. Pakken en dassen wiens voornaamste doel het is zelf "rijk man" te worden, om het even over wiens rug dit moet geschieden. Maar de lessen van Raiffeisen van 1864, liggen zo ver achter ons dat we ze zijn vergeten. Kortom, dat geld blijkt het nu ook niet te zijn.

Maar niet getreurd, er is een nieuwe wave op gang gekomen. Wij.... Nou ja, wij, de Agribusiness als geheel, dat wordt het nu helemaal. Graan verdubbelde, en melk verdrievoudigde het afgelopen jaar in prijs. Er zijn zotten die het logisch lijkt om voedsel als brandstof te gebruiken en Shell gaat in Hawaii algen telen. Nederland doet dus lekker mee. We leerden een kleine eeuw geleden onze tuinbouwkunsten aan de Denen en deden dat de afgelopen decennia nog eens dunnetjes over in Kenia en Equador. Daarin zijn we niet kinderachtig. Nu leren we de Afghanen dat er meer te verdienen valt met krokussen dan met papaver, smaakt ook nog beter, die Saffraan.

Kortom, een gouden tijd breekt aan. Net gestopt? Jammer nou, maar niet getreurd. Biedt de VBA u op de valreep 4,7% als u uw spaarcentjes stort op de veilinglening, dat kan beter. Bijvoorbeeld bij ETF (MOO). Een in september gelanceerd Agribusiness fonds. Had u hierin geïnvesteerd dan maakte u, in een instortende beurs, een winst van 10%. PER MAAND. Dat klinkt toch beter nietwaar? En de agrifondsen rollen over elkaar heen. Het is nog maar het begin van de nieuwe trend.

Kansen genoeg om mee te doen, en dat zonder vuile nagels.

Hans de Vries
www.Doorgedraaid.nl